Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

dysleksja ☐

MOU-R1A1P-062

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

Arkusz II

POZIOM ROZSZERZONY

Czas pracy 130 minut

ARKUSZ II

MAJ
ROK 2006

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Wypełnij tę część karty odpowiedzi, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Zamaluj ■ pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem ◉ i zaznacz właściwe.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać łącznie
40 punktów

Wypełnia zdający przed rozpoczęciem pracy

PESEL ZDAJĄCEGO

KOD ZDAJĄCEGO

Arkusz zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim dołączonym do tematu. Wybierz jeden z tematów i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

Тема 1: **Порівняй поетичні твори Лесі Українки та Світлани Йовенко під кутом їхньої тематичної близькості (ставлення людини до життя). Сформулюй власні узагальнення.**

Леся Українка

Мій шлях

На шлях я вийшла ранньою весною
І тихий спів несмілий заспівала,
А хто стрівався на шляху зо мною,
Того я щирим серденьком вітала:
“Самій не довго збитися з путі,
Та трудно з неї збитись у гурті”.

Я йду шляхом, пісні свої співаю:
Та не шукайте в них пророчої науки, –
Ні, голосу я гучного не маю!
Коли ж хто сльози ллю з тяжкої муки, –
Скажу я: “Разом плачмо, брате мій!”
З його плачем я спів з’єднаю свій,

Бо не такі вже гіркі сльози – спільні.
Коли ж на довгому шляху прийдеться
Мені почути співи гучні, вільні, –
В моїй душі для них луна знайдеться.
Сховаю я тоді журбу свою
І пісні вільної жалем не отрую.

Коли я погляд свій на небо звожу, –
Нових зірок на йому не шукаю,
Я там братерство, рівність, волю гожу
Крізь чорні хмари вглядіти бажаю, –
Там три величні золоті зорі,
Що людям сяють безліч літ вгорі…

Чи тільки терни на шляху знайду,
Чи стріну, може, де і квіт барвистий?
Чи до мети я певної дійду,
Чи без пори скінчу свій шлях тернистий, –
Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!

Світлана Йовенко

І темних сосон гостроверха грань…

* * *

І темних сосон гостроверха грань,
І темних вод холодна засторога
Мені без жалю свідчили: пора!
Суворий вечір – ось твоя дорога.

Я ще вдивляюсь в обриси дерев,
Я ще молюсь рожевій смузі неба,
Я ще не хочу глянути вперед,
А вечір знає вже про все: так треба…

Ну що ж, ну що ж, і я туди піду –
Вечірня тінь поміж тіней смеркових,
І листопад на палаккім сліду
За мною зойкне морозцем Покрови.

Та поки захід розплескав вино
На чорних сосон сторожку сторожу,
Не хочу кам'яніти мертвим сном –
Я протестую, я – жарина Божа!…

Він встане – місяця високий знак –
Між чорних сосон спільник мій небесний –
Над їхні верхи випливе – й відтак
Я не розтану, ноче, я воскресну!

2002

Temat 1

У наведених творах Л. Українки та С. Йовенко виступає універсальна проблема життя людини як дороги, шляху.

Погідний настрій у вірші Л. Українки відрізняється від темних поетичних образів - атмосфери жаху – у вірші С. Йовенко. Отже різні настрої віршів, але спільні мотиви роздумів, якщо йдеться про переконання про велику вартість життя, про правила нашого існування, про символіку світла у наведених творах

Ліричне я у вірші Л. Українки відчуває радість життя, черпати з нього втіху. Життя сприймає як шлях, на якому можна зустріти різні події. У формі пісні – сповіді, окреслює свій спосіб мандрування цим шляхом – від початку до остаточного кінця – до смерті. У формі риторичних питань розглядає характер своєї дороги. Лірична героїня, будучи вразливою, відчуває і має свідомість дуалістичної природи життя – присутності

у ньому „і терни і барвистого квіту” – радості і страждання . У творі Л. Українки відсутня мінливість тону. Героїня має ясно сформульований погляд щодо своїх дороговказів – тобто вартостей, якими хоче керуватись у житті, які для неї особливо важливі: братерство, рівність, воля. Вони пов’язані з ідеєю співпраці між людьми, ідеєю порозуміння. Відчуття єдності між людьми, спільної ідеї – має для героїні велике значення. Допомагає перемогти біль та страждання, що вписані у долю кожної людини. Порівняння цих трьох вартостей із золотими зорями підкреслює правильність вибору життєвої постави ліричного я.

У вірші С. Йовенко ліричне я також розглядає, чи, краще кажучи, переживає правила існування у всесвіті. Увага зосереджується на почуттях ліричного я від суму, жалю, сумніву, розпачливого метання аж до обурення та протесту проти безсилля людини супроти смерті. Героїня хоче зупинити мить, не погоджується з проминанням життя. Домінуючим образом виступає образ вечора. Темні кольори вводять атмосферу небезпеки, кінця тривання дійсності. Поетичні образи засновані на контрастах - чорний вечір та рожевий захід символізують різні етапи існування. Лірична героїня з жалем та сумом прощається з проминаючим днем.

Суттєвого значення у обох творах набуває символ світла – у Л.Українки - світло зорі, у творі С. Йовенко – місяця. Є символом надії, перемоги над темними силами - у вірші *Шлях* над людським стражданням, у творі *І темних сосон гостроверха грань* над відчуттям безсилля. Героїня С. Йовенко патетичним тоном констатує: „Він встане – місяця високий знак – Між чорних сосон спільник мій небесний - …”. Світло зорі показує дорогу, веде людину на окреслений шлях – шлях свободи. Світло місяця натомість як відбиття світла сонця – джерела життя – означає вічне тривання, вічний початок.

У обох віршах *життя – шлях – дорога* мають для ліричних героїнь велику вартість. Леся Українка глибше аналізує специфіку цієї дороги підпорядковуючись природним процесом проминання, звертає увагу на цінності, що визначають її якість. Людина, що дотримується своїх дороговказів, має зі свого життя, задоволення, вмирає зі „співом на устах”.

Ліричне я у вірші сучасної поетеси не хоче думати про кінець життя – „кам’яніти мертвим сном”. Зосереджується на перемозі над своїм безсиллям, хоче відшукати у собі силу, надію. І відшукує її у ідеї воскресіння.

Аналізовані твори відрізняються передусім типом ліричного осмислення теми. Вірш *Шлях* має сповідницький характер, твір *І темних сосон гостроверха грань* належить до медитативної лірики. І хоча авторки походять з різних історичних та літературних епох, їхні концепції про правила людського існування подібні. Саме поняття має зате

універсальний характер та являє собою також популярний літературний мотив у світовій літературі.

Тема 2: **На основі наведених описів українського села зроби спостереження щодо подібності й відмінності реалістичної образності Івана Нечуя-Левицького та Юзефа Ігнатія Крашевського**

Іван Нечуй-Левицький

Микола Джеря

(Повість - фрагменти)

Широкою долиною між двома рядками розложистих гір тихо тече по Васильківщині невеличка річка Раставиця. Серед долин зеленіють розкішні густі та високі верби, там ніби потонуло в вербах село Вербівка. Між вербами дуже виразно й ясно блищить проти сонця біла церква з трьома банями, а коло неї невеличка дзвіниця неначе заплуталась в зеленому гіллі старих груш. Подекуди з-поміж верб та садків виринають білі хати та чорніють покрівлі високих клунь.

По обидва береги Раставиці через усю Вербівку стеляться сукупні городи та левади, не одгороджені тинами. Один город одділяється од другого тільки рядком верб або межами. Понад самим берегом в'ється в траві стежка через усе село. Підеш тією стежкою, глянеш кругом себе, і скрізь бачиш зелене-зелене море верб, садків, конопель, соняшників, кукурудзи та густої осоки.

От стеляться розложисті, як скатерть, зелені левади. Густа, як руно, трава й дрібненька, тонісінька осока доходить до самої води. Подекуди по жовто-зеленій скатерті розкидані темно-зелені кущі верболозу, то кругленькі, наче м'ячики, то гостроверхі, неначе тополь ки. Між м'якими зеленими, ніби оксамитовими, берегами в'ється гадюкою Раставиця, неначе передражнює здорові річки, як часом маленькі діти передражнюють старших. А там далі вона повилась між високими вербами та лозами, що обступили її стіною з обох боків. От верби одступились од берега і розсипались купами на зеленій траві. Скрізь по обидва боки Раставиці на покаті стеляться чудові городи, жовтіють тисячі соняшників, що ніби поспинались та заглядають поверх бадилля кукурудзи на річку; там далі набігли над річку високі коноплі і залили берег своїм гострим важким духом. В одному місці розрослись чималі вишники, а далі од берега, коло самих хат, ростуть дикі груші та яблуні, розкидавши своє широке гілля понад соняшниками; а ондечки серед одного города вгніздилась прездорова, стара, широка та гілляста дика груша, розклала своє гілля трохи не при землі на буряки та картоплю. Соняшники заплутались своїми жовтими головами в гіллі.

Серед села Раставиця входить в широкий ставок. Кругом ставка знов осокори та верби: то стоять рівною стіною, то збились ніби в прездоровий круглий стовп, то пішли берегом, наче вирізаною зверху в зубчики оборкою. На ставу ніби плаває маленький острівець з високими старими тополями та осокорами. На греблі знов у два рядки видивляються в воді дуже старі, товсті, дуплинасті верби, вкриваючи гіллям здоровий панський питель. Нижче од ставка Раставиця знов повилася між зеленими левадами та вербами, а далі сховалась в дубовий ліс та й утекла в Рось.

Усі вулиці в Вербівці ніби зумисне обсаджені високими вербами: то поросли вербові кілки тинів. Усе село наче в розкішних алеях. Як заллє Вербівку літнє палке сонце, як засипле її зверху золотом та сріблом сонячне марево, то вся кучерява долина здається залитою буйними зеленими морськими хвилями, що десь набігли з моря, й залили, й затопили долину, й

скам'яніли, піднявшись високо вгору. Дивишся й не надивишся, дишеш й не надишешся тим чистим гарячим та пахучим повітрям.

В кінці села, коло самої Раставиці, стояла хата старого Петра Джері. Невеличка хата насилу світилась білими стінами через густий рядок верб. Коло хати ріс невеликий старий садочок. Вербовий частокіл до самого берега прийнявся й пустив од себе широке гілля; вербові кілки, колись густо повтикані в землю, стали високими вербами. Навіть вербова кошара й вербовий хлів вже прийнялись на вогкій землі й були напоготові розростись гілляками.

(1876)

Юзеф Ігнатій Крашевський

Уляна

(поліська повість – фрагмент)

Якщо є на світі тихий край, край лагідний, то це наше Полісся. Коли тільки через якесь село не проходить поштовий гостинець або торговий тракт, от опріч звичайного гомону села – ніби дихання його – нічого стороннього не почуєш, нічого чужого не побачиш. Всі свити однаково сірі, всі хустки однаково білі, і сосни однаково зелені, і хати однаково низькі, непоказні, і той самий чорний дим завжди піднімається над їхніми димарями. Та все ж, як двох листків однакових на кущі, так і двох сіл подібних на Поліссі не знайдеш; там ліс густіший, там хат більше – всі села схожі, мов близнята, але нема двох цілком однакових, як двох людських облич.

Поглянь на оте озерце, що тихо й спокійно уляглося для підніжжя пагорба, на якому стоїть панський двір – його оточує одне з найгарніших сіл волинського Полісся. З'їхавши з пагорба, по якому в'ється дорога, побачиш перед собою село, розсипане на березі озера; за ним біліє панський будинок, а з того боку, звідки ти приїхав – стара церква з трьома банями, стоячи на пригірку, поглядає за околицю. Дорога йде вниз понад озерцем аж до корчми, якою село розпочинається. Поодаль одноманітний сосновий ліс, майже винищений, де нижчий, а де вищий – такий ліс обрамляє кожен краєвид на Поліссі – пісок, купинясте болото, через яке пробивається річечка, покрита очеретом, а над усім цим – небо похмуре…

[…] Усі ці три осередки селянин має утримувати власною працею: відробляти або платити за нагляд панові, за упования священикові, за потіху орендаторові; усі троє живуть за його рахунок, однак й він без них не зможе прожити. Покажіть мені село без панської садиби, церкви й корчми!

[…] Спитай тепер ти, як ведеться людям, що мешкають у цих хатах, моляться у цій церкві й лежать після смерті на цьому кладовищі. Життя їхнє сумне, але хто з ним звикся, тому воно легке, лише б господь Бог давав урожай, тільки б не загрожував голодом надто щедрий улов риби, позаяк вони вірять у прикмету: "Коли ловиться риба, не родиться жито." Таку поговірку легко пояснити: риба ловиться найкраще, коли багато води, а низьким ґрунтам Полісся повені загрожують неврожаєм. (Перекл. *В. Іванисенка*).

(1843)

Temat 2

В українській літературі другої половини XIX століття переважає реалістичний тип творчості. У фрагментах наведених творів – українця та поляка, предметом зображення виступає українське село. Автори,

користуючись реалістичною поетикою, представляють специфіку простору сіл з різних регіонів України.

Іван Нечуй - Левицький у романі *Микола Джеря* передає образ села Вербівка. Це образ простору, який бачимо *зверху*. Малюнок виразний та прозовий околиць села та самого села - тобто рослинності та його будівлі.

Структуру краєвиду організує річка Роставиця. Зображення густої, соковитої зелені, „оксамитових" берегів річки є домінуючим елементом простору. Наступними образами – частиною об'єкта є довкілля ставка з маленьким острівцем, образ села у сонці, головної вулиці, а також хати Петра Джері і її околиць Петра Джері. Автор наче послуговуючись кінокамерою, реєструє деталі сільського простору. Своєрідним тлом виступають тут зелені верби, як характерна риса краєвиду. Серед них видно інші елементи - будівлі, деталі простору - білу церкву чи білі хати. Цей простір має свій порядок, автор виразно показує межі між головними образами – частинами краєвиду. Домінуючі кольори це виразні контрастні кольори: зелений, білий та жовтий, які творять прозовий образ, його прозову структуру.

Інші категорії, при зображенні простору Полісся, бере до уваги автор *Уляни*. У формі, яка у більшій мірі є балачкою, веде роздуми про побутову специфіку Полісся. Підкреслює позірну подібність різних сіл цього простору. Без описування деталей – кольорів, кшталтів, відстаней , розміру об'єктів передає зображення панського будинку та його околиць. Крашевський характеризує також соціально – побутову специфіку поліського села. Автор розглядає проблему взаємної залежності селянина від пана, наголошує на суспільній несправедливості. Зображує Полісся як неповторний край, своєрідну малу батьківщину для селян , що мають свої характерні особливості, звичаї та традиції.

Образ села з роману *Микола Джеря* І. Нечуя – Левицького являється біль конкретним, більш обмеженим, більш ідеалізованим як образ представлений у І. Крашевського.

В обох творах головним об'єктом відтворення є село – осереддя хліборобського світу України. Автори змальовують сільські сцени в ключі піднесеної емоційності, з теплом та любов'ю. Автори показують різні регіональні типи сіл: І. Нечуй - Левицький – село Київщини, Ю. І. Крашевський – Полісся.